

Kaynaştırma Öğrencilerinde Grup Rehberliği Programının Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi

Mehmet Onur KAYA ^{1*} Hakan KAYA ²

Araştırma Makalesi

ÖZET

Sorumlu Yazar
*Mehmet Onur Kaya
Süreç
Geliş : 18.02.2025
Kabul: 07.10.2025
DOI: 10.71272/debder.
1642373

Bu araştırmanın amacı grup rehberliği programının kaynaştırma öğrencilerinin sosyal beceri düzeyine etkisini incelemektir. Deneysel bir çalışma olan araştırmanın katılımcıları, Rehberlik ve Araştırma Merkezi tarafından kaynaştırma eğitimine yönlendirilen öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma verilerinin toplanması amacıyla ilk olarak ön test kapsamında 110 kaynaştırma öğrencisine Sosyal Beceri Ölçeği uygulanmıştır. Katılımcıların ölçekten elde ettikleri puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanarak ($X=38.48$; $S=7.12$) grup ortalamasının yarım standart sapma altında olan 49 kaynaştırma öğrencisi, sosyal beceri puanı grup ortalamasına göre düşük olarak belirlenmiştir. Sosyal beceri puanı düşük olan kaynaştırma öğrencileri ile yapılan görüşmelerde; gönüllülük, çalışmaya katılım ve devamlılık koşulları uygun olan 24 kişi belirlenmiş, demografik özelliklerine göre eşleştirilerek iki grup oluşturulmuş ve yansız atama yöntemiyle deney ve kontrol grubu olarak atamaları yapılmıştır. Çalışma sonucunda grup rehberliği programının kaynaştırma öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerini artırmada etkili olduğu ve bu etkinin izleme testi bulgularına göre kalıcı olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Beceri, Kaynaştırma Öğrencileri, Grup Rehberliği

The Effect Of Group Guidance Program On The Social Skill Level Of Inclusive Students

Research Article

ABSTRACT

Corresponding Author
*Mehmet Onur Kaya
History
Received: 18.02.2025
Accepted: 07.10.2025
DOI: 10.71272/debder.
1642373

The aim of this study is to determine the effect of group guidance program on the social skill level of inclusive students. The participants of the research, which is an experimental study, consist of students who are directed to inclusive education by the Guidance and Research Center. For the purpose of collecting the research data, primarily, Social Skills Scale was administered to 110 inclusive students. Subsequently, the arithmetic mean and standard deviation of the scores obtained from the Social Skills Scale were calculated ($X=38.48$; $sd=7.12$) and 49 inclusive students whose social skills score was half of a standard deviation under the mean of the group were determined that they had a low social skills score. There were 12 inclusive students in the experimental group and 12 inclusive students in the control group. Two groups matched according to demographic characteristics assigned as experimental and control groups through random sampling. In order to measure the social skills level of inclusive students "Social Skills Scale" were used. As a result of the study, it is found that the group guidance program is effective in increasing the social skills levels of inclusive students and this effect is found permanent according to the follow-up test measurement.

Keywords: Social Skills, Inclusive Students, Group Guidance

Giriş

Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler ihtiyaçlarına göre farklı eğitim tedbirleri ile eğitim öğretimine devam etmektedir. Özel eğitimde temel amaç bireyin en az kısıtlayıcı ortamda eğitimini sürdürmesini sağlamaktır (Batu ve Kırcaali İftar, 2020; Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). Bireyin yetersizlik türü ve derecesine göre öncelikle kaynaştırma eğitimi olmak üzere sırasıyla hafif veya orta-ağır düzeyde özel eğitim sınıfları, özel eğitim okulları, evde-hastanede eğitim tedbirleri Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) tarafından değerlendirilmekte ve birey en uygun eğitim ortamına yerleştirilmektedir (Batu ve Uysal, 2010; MEB, 2018). Sağlık kuruluşu tarafından bedensel-ortopedik yetersizlik, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), özel öğrenme güçlüğü veya dil ve konuşma bozukluğu tanıları ile yönlendirilen öğrenciler sadece kaynaştırma programına yönlendirilirken; otizm spektrum bozukluğu (OSB), zihinsel yetersizlik, işitme yetersizliği ve görme yetersizliği tanısı alan bireyler ise yetersizlik düzeyine göre kaynaştırma programı, özel eğitim sınıfı veya özel eğitim okuluna yönlendirilmektedir (MEB, 2018). Kaynaştırma eğitime devam etmesi uygun görülen öğrenciler akademik ve sosyal beceriler bakımından akranlarına kıyasla ek desteğe ihtiyaç duyan bireylerdir (Odluyurt, 2015).

Kaynaştırma eğitimi özel gereksinimli bireylerin akranlarıyla aynı ortamda eğitim almasını ve özel eğitim ihtiyaçlarının öncelikle destek eğitim odasında karşılanmasını amaçlayan bir eğitim türüdür. Destek eğitim odasında bireyler normal müfredatta yer alan toplam ders sayısının %40 oranındaki dersleri okul bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) geliştirme biriminin uygun gördüğü şekilde ilgili öğretmenden bireysel olarak almaktadır (Gürgür ve Rakap, 2021; MEB, 2018). Bu sayede kaynaştırma öğrencileri, akranlarıyla eşit eğitim fırsatlarından yararlanma imkânı bulurken aynı zamanda özel gereksinimlerini de destek eğitim odasında tamamlama fırsatı yakalamaktadır.

Kaynaştırma ortamında eğitim gören bir birey normal öğrencilerle birlikte oyun oynama, iş birliği yapma, paylaşımda bulunma, etkileşime girme ve normal öğrencileri gözlemleme fırsatı elde etmektedir (Sucuoğlu, 2004; Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Durum Fonu [UNİCEF], 2017). Ancak her ne kadar akranlarıyla birlikte olma fırsatı bulsalar da sınıf içi ve dışında birçok problem ile karşılaşmaktadırlar. Yapılan araştırmalar, farklı tanıları sahip kaynaştırma öğrencilerinin sosyal uyumda zorlandıkları, yaşadıkları en büyük zorluğun sosyalleşmek olduğu, iletişime geçmede güçlük çektikleri, çevreleri tarafından sosyal kabul görmedikleri ve etkileşime girmede çekingen davrandıklarını göstermektedir (Bayrakçı ve Susam, 2021; Özdemir, 2022; Vickerstaff vd., 2007).

Sosyal beceriler birey tarafından gözlemlenerek ve öğrenilerek edinilen davranışlardır (Hargie, 2006). Sosyal becerilere sahip bireyler diğer bireyler ile konuşabilmeli, oyun oynayabilmeli, etkinliklere katılabilmeli, oyun ve etkinliklere arkadaşlarını davet edebilmeli, soru sorabilmeli, şaka yapabilmeli, eşyalarını paylaşabilmeli, yetişkinlerle ilişki kurabilmeli, ihtiyacı olduğunda yardım talep edebilmeli, hayır demeyi bilmeli ve başa çıkma stratejileri geliştirebilmelidir (Haddou, 2021; Rapee vd., 2022).

Alan yazın incelendiğinde kaynaştırma öğrencilerinin normal gelişim gösteren akranlarına göre sosyal becerilerinin daha yetersiz olduğu, problem davranışların gözlemlendiği (Sucuoğlu ve Özokçu, 2005), dil becerilerinin daha zayıf olduğu (Kıyak ve Diken, 2018), iletişimi başlatmakta ve sürdürmekte zorluklarla karşılaştığı (Xie, Potměšil ve Peters, 2014), bir etkinlik veya çalışma yaparken akranları tarafından daha az tercih edildikleri (Kabasakal vd., 2008) ve grup oyunlarına dahil olamadıkları (Duman ve Koçak, 2013) görülmüştür.

Kaynaştırma eğitiminde amaç sosyalleşme olsa da öğrencilerin diğer bireylerle iletişimleri çoğu zaman yetersiz kalmaktadır. Sosyal kabul görmeyen birey bu durumdan olumsuz etkilenmekte, özgüveni düşmekte, kaygı düzeyi yükselmekte ve sosyal becerilerde yetersizlik yaşamaktadır (Metin, Şenol ve Yumuş, 2015 ; Rapee vd., 2022) Sosyal beceri yetersizliği, bireyin çevresiyle uyumlu bir ya-

şam sürdürebilmesi için gerekli becerileri edinememesi, edindiği becerileri toplumsal ortamlarda sergileyememesi veya sosyal kabul görmemesi durumu olarak tanımlanmaktadır (Geboloğlu, 2016).

Özel gereksinimi olan bireylerle yapılan grup programlarının sosyal beceriler üzerinde olumlu etkisi görülmüştür (Bilgiç ve Alımterim, 2024; Shpendi Şirin, 2019; Ünsal, 2007). Grup rehberliği, bireyin kendisi ve potansiyeli hakkında bilgi sahibi olmasına, gelişmesine, geleceğe yönelik gerçekçi planlar yaparak kendini yönlendirebilmesine katkı sağlayan grupla yürütülen rehberlik etkinlikler olarak tanımlanabilir. Grup rehberliği etkinlikleri bireye geliştirici, düzeltici, koruyucu ve uyum sağlayıcı beceriler kazandırmaktadır (Özgüven, 1999). Grup rehberliği sürecinde birey diğer bireyler ile etkileşime girmekte, grubun üyelerinden yardım almakta, problem çözme becerileri geliştirmekte, geliştirdiği baş etme becerilerini sınama imkânı bulmakta ve bu sayede kendisi hakkında farkındalığı artmaktadır (Schutz, 1962, akt. Ülkü, 1976).

Özetle, yapılan araştırmalar kaynaştırma öğrencilerinin sosyal beceriler açısından akranlarının gerisinde kaldığını göstermektedir. Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal etkileşimde güçlük yaşadıkları, sosyal çevre tarafından kabulde zorlandıkları ve çevreye uyum sağlamakta problem yaşadıkları bulgularına dayanarak, bu araştırmada grup rehberliği programının kaynaştırma öğrencilerine uygulanması ve kaynaştırma öğrencilerinin sosyal beceri düzeyine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Araştırma yöntemi olarak; deney ve kontrol gruplu ön test, son test ve izleme testi modeline dayalı deneysel yöntem kullanılmıştır. Grup rehberliği programı deney grubuna altı hafta boyunca haftada bir kez yaklaşık 80 dk süren oturumlar şeklinde uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Deney ve kontrol gruplarına grup rehberliği oturumlarına başlamadan önce ‘Sosyal Beceri Ölçeği (SBÖ)’ ön test olarak, son oturumun ardından da son test olarak uygulanmıştır. Ayrıca son oturum tamamlandıktan sekiz hafta sonra yalnızca araştırmanın deney grubunda yer alan katılımcılara izleme testi olarak uygulanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın katılımcılarını Kocaeli ili İzmit Rehberlik ve Araştırma Merkezi’ne eğitsel değerlendirilme ve tanılama amacıyla başvuru yapan ve RAM tarafından eğitimine kaynaştırma öğrencisi olarak devam etmesi uygun görülen ortaokul 7. Sınıf öğrencilerinden oluşturmaktadır. Deney ve kontrol grupları oluşturulurken, toplam 110 öğrenciye SBÖ uygulanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda kaynaştırma öğrencilerinin SBÖ’den elde ettikleri puanların aritmetik ortalaması ($\bar{X}=38,48$) ve standart sapması ($ss=7.12$; $n=110$) hesaplanmıştır. Grup ortalamasının yarım standart sapma altında olan 49 kaynaştırma öğrencisinin sosyal beceri puanı düşük olan bireyler olarak belirlenmiştir. Deney veya kontrol grubuna atanacak belirlenmesi sürecinde, bahsi geçen 49 kaynaştırma öğrencisiyle ön görüşmeler yapılmış ve uygulanacak grup rehberliği programı hakkında bilgilendirme çalışması gerçekleştirilmiştir. Ön görüşmede kaynaştırma öğrencilerinin; araştırmaya katılım konusunda gönüllülüğü, motivasyonları ve grup rehberliği programına düzenli olarak devam edip edemeyecekleri konusunda sorular sorulmuştur. Ölçek puanı ortalamasının altında kalan ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan kaynaştırma öğrenciler arasından her biri 12 kişiden oluşan iki grup belirlenmiştir. Grupların deney veya kontrol grubu olarak atanması seçkisiz örneklem yöntemiyle belirlenmiştir.

Deney ve kontrol grubunun deneysel işlem öncesi, sosyal beceri düzeyi yönünden karşılaştırılması amacıyla, deney ve kontrol grubunun ön test puanları Mann-Whitney U Testi ile analiz edilmiştir.

Tablo 1*Deney ve Kontrol Grubuna Ait Ön Test Ölçümlerinin Mann-Whitney U Test ile Karşılaştırılması*

Grup	N	$\bar{X}$	SS	U	p
Deney Grubu	12	35,3	5,47	62,5	.581
Kontrol Grubu	12	36,08	4,98		

Tablo 1 incelendiğinde, ($U=62,5$; $p= .581$) deney ve kontrol gruplarının ön test puanları arasında deney öncesinde anlamlı bir fark olmadığı ($p> .05$) görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Sosyal Beceri Ölçeği (SBÖ) Kocayörük Yaya (2000) tarafından ilköğretim kademesindeki öğrencilerin; göz teması kurma, dinleme, merhaba iyi günler dileme, soru sorma, konuşmayı başlatma ve sürdürme, teşekkür etme, izin isteme, yardım isteme, gruba katılma, iltifat etme, iş bölümüne uyma, kendini ve başkalarını tanıma, kendini ödüllendirme gibi sosyal beceriler yönünden gelişimini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek toplamda 20 maddeden oluşmakta olup bireylerin sosyal beceri düzeylerini öz değerlendirme yoluyla belirlemelerini sağlamaktadır. Bireylerin sosyal beceri ölçeğin yanıtlanmasında “Hiç” ile “Tamamen” arasında değişen 4’lü Likert tipi derecelendirme kullanılmaktadır. Ölçek değerlendirilirken alınabilecek en düşük puan 20 en yüksek puan ise 80’dir. SBÖ puanlamasında; “Hiç”(1), “Bazen” (2), “Genelde” (3) ve “Tamamen” ise (4) puana karşılık gelmektedir. Ölçeğin 40 maddelik deneme formu 6., 7. ve 8. sınıf seviyesindeki 302 öğrenciye uygulanmıştır. Korelasyon analizi sonucuna göre, toplam ölçek puanıyla .20’den yüksek korelasyon veren maddeler seçilmiş ve ölçeğin madde sayısının 20’ye indirildiği belirtilmiştir. Ölçek maddelerine “Hoşlandığım insanlar ile yakınlık kurarım”, “Gerektiğinde teşekkür etmeyi ihmal etmem”, “Derste anlamadığım yerleri öğretmene sorarım”, “Anlatılanları dikkatle dinlerim”, “Sınavdan iyi not alan arkadaşımı tebrik ederim” gibi örnekler verilebilir. Ölçekten alınan puanın yüksekliği bireyin sosyal beceri düzeyinin fazla olduğunu yansıtmaktadır. Ölçeğin hesaplanan Cronbach Alpha katsayısının ise .75 olduğu görülmüştür. Bu sonuç SBÖ’nün yeterli iç tutarlılığa ve ölçüt geçerliğine sahip olduğunu göstermektedir.

Veri Toplama Süreci

Toplamda 6 oturumdan oluşan grup rehberliği programının genel amacı; kaynaştırma öğrencilerinin sosyal beceri yeteneklerinin farkına varmasını sağlayarak girişimcilik, liderlik, atılganlık, hayır diyebilme gibi sosyal becerilerini geliştirmektir. Oturumlarda; atılgan davranışta bulunma, duygularını tanıma ve fark edebilme, iletişimi başlatırken ve iletişimi sürdürürken pasif kalmama, gruba girmeye istekli olma ve grupla çalışma yaparken sorumluluk alabilme, liderlik becerileri sergileyebilme, kazandığı sosyal becerileri hayata geçirebilme gibi alt amaçlar belirlenmiştir. Grup rehberliği uygulamasında farklı birtakım etkinliklerden yararlanılarak kaynaştırma öğrencilerinin daha çok güçlü yönlerinin öne çıkarılmasına ve aynı zamanda sosyal becerilerini geliştirebilecekleri bir grup rehberliği ortamının oluşmasına özen gösterilmiştir. Grup rehberliği programı, zihin engelliler öğretmenliği lisans programından mezun ve kaynaştırma öğrencileri ile doğrudan çalışmalar yapan özel eğitim öğretmeni tarafından kontrol edildikten sonra psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında lisans ve yüksek lisans eğitimi tamamlamış araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Tablo 2

Kaynaştırma Öğrencileri İçin Sosyal Beceri Grup Rehberliği Programı Genel Çerçevesi

Oturum	Oturumun Adı	Oturumun Amacı
Oturum 1	Tanışma, bilgi edinme ve gruba ısınma	Üyelerin birbirini tanınması, grup rehberliği programı ve süreç hakkında bilgi edinmesi, İletişim becerilerinin geliştirilmesi artırmak
Oturum 2	Davranışlarımı tanıyorum	Atılgan, çekingen ve saldırgan davranışları fark etme
Oturum 3	Anlat Bakalım	Grupla çalışma bilinci oluşturma, sosyal ilişki kurma ve paylaşım becerisini geliştirme paylaşımda bulunmasını sağlamak
Oturum 4	Ormanı kim yönetecek?	Grup çalışmalarında liderlik becerilerini sergileme
Oturum 5	Harekete geçiyorum	Duygularını ifade etme Farklı örnek durumlar karşısındaki sosyal becerileri rol yaparak gösterme Hayır diyebilme becerilerini rol yaparak gösterme
Oturum 6	Farklı rollere bürünüyorum. Grup rehberliği programının değerlendirilmesi	Sosyal yaşamda karşılaşılabilecek örnek durumlarda farklı rolleri üstlenerek sosyal becerilerini sergileme Programın genel değerlendirmesini yapma, kazanımları gözden geçirme

Veri Analizi

Araştırmanın bağımsız değişkeni olan grup rehberliği programının, bağımlı değişkeni olan kaynaştırma öğrencilerinin sosyal beceri düzeyine etkisini test etmek amacıyla; Friedman Testi, Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ve Mann Whitney U Testi kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırma bulgularında, deney grubuna uygulanan grup rehberliği programının, sosyal beceri düzeyine etkisi, deney ve kontrol gruplarına ait ön test-son test ve izleme testi puanları birlikte analiz edilerek incelenmiştir. Deney ve kontrol gruplarının SBÖ'den elde ettikleri ön test, son test ve izleme testi puanlarına ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Deney Kontrol Grubunun Sosyal Beceri Ölçeğine Ait Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Gruplar	Ön test		Son Test	
	$\bar{X}$	Ss	$\bar{X}$	Ss
Deney Grubu (n=12)	35,3	5,47	45,41	7,25
Kontrol Grubu (n=12)	36,08	4,98	35,92	6,53

Tablo 3 incelendiğinde deney grubunda yer alan kaynaştırma öğrencilerinin SBÖ'den elde ettikleri son test ve ön test ortalama puanları karşılaştırıldığında 10,1 puanlık artış olduğu görülmektedir, kontrol grubunda yer alan kaynaştırma öğrencilerinin son test ve ön test ortalama puanları arasında 0,16 puanlık bir artış görülmektedir. Ayrıca, deney grubuna ait izleme testi ortalama puanları incelendiğinde ön test puan ortalamalarına göre 10,7 puanlık bir artış görülmektedir. Deney ve kontrol gruplarına ait puanlardaki farklılıkların anlamlılığını test edebilmek amacıyla öncelikle deney grubuna ait ön test, son test ve izleme test ölçümleri Friedman Testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4*Deney Grubunda Yer Alan Kaynaştırma Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerine İlişkin Friedman Testi Sonuçları*

Ölçüm	Ort. Sıra	Ki Kare	p
Ön Test	1,00		
Son Test	2,33	18,667	.00
İzleme Testi	2,67		

Tablo 4 incelendiğinde Friedman testi sonucunda, deney grubuna ait ön test, son test ve izleme testi puanları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir (ki kare= 18,667; $p < .05$). Deney ve kontrol grubunun ön test - son test, ön test - izleme testi ve son test – izleme testi ölçümlerinin ikili gruplar olarak karşılaştırılması amacıyla Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5’te sunulmaktadır.

Tablo 5*Deney Grubuna Ait Ön, Son ve İzleme Testi Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Test Sonuçları*

Deney Grubu (SBÖ)	n	Z	p
Ön Test-Son Test	12	-3,066	.002
Ön Test-İzleme	12	-3,07	.002
Son Test-İzleme	12	-,923	.356
Kontrol Grubu (SBÖ)			
Ön Test-Son Test	10	-,122	.903

Tablo 5 incelendiğinde deney grubunun SBÖ’den aldıkları ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($Z = -3,066$, $p < .05$) görülmektedir. Benzer şekilde ön test ile izleme testi puanları arasında da anlamlı bir farklılık görülmektedir ($Z = -3,07$, $p < .05$). Buna karşın son test ile izleme testi puanları karşılaştırıldığında ise anlamlı bir fark saptanmamıştır ($Z = -,923$, $p > .05$). Kontrol grubuna ait ön test ve son test puanları karşılaştırıldığında ise anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir ($Z = -,122$, $p > .05$). Elde edilen bulgular, grup rehberliği programının deney grubunda yer alan kaynaştırma öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerini artırmada etkili olduğunu ve bu etkinin izleme ölçümlerine göre kalıcılık gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın deney ve kontrol grubuna ait son test puanlarının ortalamaları arasındaki 9,49 puanlık farkın anlamlı olup olmadığına ilişkin yapılan Mann Whitney U Testi Analiz Sonuçları ise Tablo 6’de verilmiştir.

Tablo 6*Deney ve Kontrol Grubuna Ait Son Test Ölçümlerinin Mann Whitney U Testi ile Elde Edilen Analiz Sonuçları*

Gruplar	N	U	p
Deney Grubu	12		
Kontrol Grubu	12	25,0	.006

Tablo 6’da görüldüğü üzere deney ve kontrol grubunda bulunan kaynaştırma öğrencilerinin SBÖ’den elde edilen son test puanları karşılaştırıldığında ölçümler arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($u = 25$, $p < .05$). Elde edilen bu bulgu dahilinde grup rehberliği programının uygulandığı deney grubundaki kaynaştırma öğrencilerinin, bu programın uygulanmadığı kontrol grubuna göre sosyal beceri düzeylerinin anlamlı düzeyde arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Grup rehberliği programına katılan kaynaştırma öğrencilerinin, program öncesi sosyal beceri düzeyleri ile program sonrası ve izleme ölçümlerindeki puanları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, uygulanan grup rehberliği programının kaynaştırma öğrencilerinin sosyal beceri düzeyini artırmada etkili olduğunu ve bu etkinin de uygulanan izleme ölçümünde de kalıcı olduğunu göstermektedir. Alanyazında da bu araştırmanın sonuçlarını destekleyen bulgulara rastlanmaktadır. Kaynaştırma öğrencilerine yönelik müdahale programları (Ünsal, 2007), grupla yürütülen yaratıcı drama etkinlikleri (Bilgiç & Alınterim, 2024) ve destek grupları (Shpendi Şirin, 2019) gibi çalışmalar, bu öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişiminde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Keser (2013) bedensel yetersizlik yaşayan bireylere yönelik uygulanan atılganlık eğitimi programının bireylerin benlik saygısını olumlu etkilediğini; Çolak, Vuran ve Uzuner (2013) ise kaynaştırma öğrencilerine uyguladıkları sosyal becerileri iyileştirmeye yönelik grup programının sadece kaynaştırma eğitimi gören öğrencilere değil aynı sınıfta eğitime devam eden tüm öğrencileri olumlu etkilediğini belirtmiştir.

Ayrıca özel gereksinimli bireylerle yapılan grup rehberliği dışındaki spor, müzik ve yaratıcı drama gibi grup etkinliklerinin de sosyal beceri yeteneklerini olumlu etkilediğine yönelik araştırma bulguları bulunmaktadır. Orta derecede zihinsel yetersizlik yaşayan bireylere yönelik uygulanan akran aracılı fiziksel aktivitelerin grupla hareket etme, paylaşım, etkileşim ve kurallara uyma gibi sosyal becerileri olumlu yönde etkilediği (Yarımkaya, 2018), hafif düzeydeki zihinsel engelli çocuklara yönelik grupla birlikte uygulanan beden eğitimi ve spor programının diğer bireylerle etkileşime girme, grup etkinliklerine katılma ve paylaşma becerilerini olumlu yönde etkilediği (İlhan, 2008), hafif düzeyde zihinsel yetersizlik yaşayan bireylere yönelik uygulanan grupla müzik eğitiminin olumsuz sosyal davranışları azaltmada etkili olduğu (Sakarkaya, Onuray Eğilmez ve Engür, 2019), işitme engelli bireylere yönelik grupla birlikte uygulanan yaratıcı drama programının sosyal becerileri olumlu etkilediği (Akfırat, 2004) görülmektedir.

Bu ve benzer araştırma bulguları birlikte değerlendirildiğinde, kaynaştırma öğrencileriyle yapılan küçük grup çalışmalarının sosyal becerileri olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Kaynaştırma öğrencilerinin normal gelişim gösteren akranlarına kıyasla daha düşük sosyal beceriler sergiledikleri, problem davranışları ise daha fazla gösterdikleri vurgulanmaktadır (Orhan, 2010). Sosyal beceriler model alma ve taklit gibi yöntemlerle öğrenilebilen yeteneklerdir (Rapee vd., 2022). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerine ilişkin yapılan araştırmalarda (Sucuoğlu ve Özokçu, 2005); kaynaştırma öğrencilerinde problem davranışların görüldüğü ve iş birliği, atılganlık gibi sosyal becerilerde yetersiz kaldığı; iletişim kurma, grup çalışması ve problem çözme gibi sosyal beceri yeteneklerinin gelişmesinde ise eğitsel oyunların etkili olduğu görülmüştür (Ekizoğlu ve Acet, 2023). Yine Avcıoğlu (2009) sosyal beceri desteklenirken çocuk oyunları, rol oynama, drama, akran etkileşimli öğrenme, sosyal etkinlikler ve model olarak öğrenme yöntemlerinin kullanılabileceğini belirtmiştir.

Bu araştırmada grup rehberliği programında kaynaştırma öğrencilerinin sosyal beceri yeteneklerini öğrenmelerinin yanı sıra, tüm oturumlar ısınma oyunları ve eğitsel oyunlar gibi iletişim ve paylaşımı artıran etkinliklerle güçlendirilmiştir. İlk oturumda iletişim becerilerini artırmaya yönelik sosyal etkinliklere, ikinci oturumda atılgan, çekingen ve saldırgan davranışları drama tekniği ile öğrenme çalışmalarına, üçüncü oturumda paylaşım yapabileceği akran etkileşimine, dördüncü oturumda liderlik becerileri çocuk oyunları ile deneyimlemeye, beşinci ve altıncı oturumda ise rol oynama yöntemiyle duygularını fark etme, sosyal becerileri günlük yaşamda uygulayabilme ve hayır diyebilme becerilerini sergileyebileceği canlandırma çalışmalarına yer verilmiştir. Grup rehberliği programı süresince yapılan gözlemlerde de öğrencilerin her geçen oturum daha istekli oldukları, paylaşım yapmaktan çekinmedikleri, grubun küçük olması nedeniyle kendilerini rahatlıkla ifade ettikleri, ilk oturumlarda çekingen bir tutum sergilerken son oturumlarda aklındaki soruları sorabildikleri gözlemlenmiştir. Grup rehberliği programının değerlendirildiği son oturumda kaynaştırma öğrencilerinden de programın değerlendirilmesi istenmiş ve öğrenciler tarafından, kendilerini daha iyi hissettikleri belirtilmiştir.

Bu bulgular doğrultusunda, kaynaştırma öğrencilerinin eğitim gördükleri okullarda ve ayrıca özel eğitim rehabilitasyon merkezleri, engelsiz yaşam merkezleri gibi kurumlarda, kaynaştırma öğren-

cilerinin birbirleri ile etkileşim kurmasına olanak sağlayan küçük grup çalışmaları, psikoeğitim programları, destek grupları ve grup rehberliği etkinliklerinin uygulanması önerilmektedir. Benzer çalışmalarda uygulanan grup rehberliği sırasında ihtiyaç duyulması halinde öğrencilerin bireysel psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinden faydalanması sağlanabilir. Uygulanan grup rehberliği programı 6 oturumdan oluşmuştur. İlerleyen çalışmalarda oturum sayısı artırılarak içeriğin zenginleştirilmesi sağlanabilir. Benzer çalışmalarda diğer yetersizlik türlerinde öğrenci veya velilerinin katılımının sağlandığı uygun grup rehberliği ve psikoeğitim programları hazırlanarak alana katkı sağlanabilir.

Kaynakça

- Akfırat, F. Ö. (2004). Yaratıcı dramının işitme engellilerin sosyal becerilerinin gelişimine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(01), 9-22. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000077
- Avcıoğlu, H. (2009). *Etkinliklerle sosyal beceri öğretimi*. Kök Yayıncılık.
- Batu, S. ve Kırcaali-İftar, G. (2020). *Kaynaştırma*. Kök Yayıncılık.
- Batu, S. ve Uysal, A. (2010). Günümüz sınıflarına engelli çocukların katılımını destekleme. G. Akçamete (Ed.), *Genel eğitim okullarında özel gereksinimli olan öğrenciler ve özel eğitim* içinde (s. 113-139). Kök Yayıncılık.
- Bayrakçı, M. ve Susam, B. (2021). Sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin özelliklerine ve eğitimlerine yönelik görüşleri. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 45-56.
- Bilgiç, E. ve Alımtırın, Z. (2024). Kaynaştırma uygulamaları sürecinde yaratıcı drama yöntemi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 19(1), 90-108. <https://doi.org/10.21612/yader.2024.004>
- Çolak, A., Vuran, S. ve Uzuner, Y. (2013). Kaynaştırma uygulanan bir ilköğretim sınıftaki sosyal yeterlik özelliklerinin belirlenmesi ve iyileştirilmesi çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 14(02), 33-53. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000183
- Ekizoğlu, Ö. ve Acet, M. (2023) Zihinsel engelli çocuklar için beden eğitimi ve eğitsel oyunların önemi. *Spor, Eğitim Ve Psikososyal İncelemeler*, 7.
- Geboloğlu, B. (2016). *Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere sosyal beceri kazandırmada sosyal öykü ve müzikli sosyal öykü uygulamalarının etkililik ve verimliliklerinin karşılaştırılması*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Gürgür, H. ve Rakap, S. (2021). *Kapsayıcı eğitim-özel eğitimde bütünleştirme*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Haddou, M. (2021). *Hayır demeyi bilmek*. İletişim Yayınları
- Hargie, O. (2006). Communication skill in theory and practice. O. Hargie (Ed.), *The handbook of communication skills* içinde (s. 5-37). New York: Routledge.
- Kabasakal, Z., Girli, A., Burcu, O. K. U. N., Çelik, N. ve Vardarlı, G. (2008). Kaynaştırma öğrencileri, akran ilişkileri ve akran istismarı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23). 169-176.
- Kıyak, Ü. E., & Diken, Ö. (2018). Zihinsel yetersizliği olan ilköğretim öğrencilerinin pragmatik dil becerileri ile sosyal becerileri, problem davranışları ve akademik yeterlilikleri arasındaki ilişki. *İlköğretim Online*, 17(1). 239-254. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2018.413760>
- MEB. (2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Web: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24736&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> 31/01/2024 tarihinde alındı
- Metin, N., Şenol, B., & Yumuş, M. (2015). Okul öncesi eğitim sınıflarına kaynaştırılan otistik çocukların sosyometrik statülerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2), 483-490.
- Odluyurt, S. (2015). *Kaynaştırma eğitiminde uygulamalı davranış analizi*. Eğiten Kitap.

- Özdemir, D. (2022). Özel öğrenme güçlüğü tanısına sahip kaynaştırma öğrencilerinin sınıftaki sosyal uyumlarına yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Biruni Üniversitesi.
- Özgüven, İ. E. (1999). Çağdaş eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik. PDREM Yayınları
- Ülkü, S. (1976). *Lise 1. sınıflarda uygulanan bir grup rehberliği programının “yöneltme” açısından etkililiğinin araştırılması*, [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Ünsal, P. (2007) *Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerini artırmak için uygulanan iki farklı müdahale yaklaşımının etkililiklerinin karşılaştırılması*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Rapee, R.M., Spence, S.H., Cobham, V. ve Wignall, A. (2022). Çocukta özgüven. Çev. Rasim Baykaldı. Arkadaş Yayınevi.
- Sakarkaya, S., Onuray Eğilmez, H., & Engür, D. (2019). Müzik eğitiminin hafif düzey zihinsel engelli öğrencilerin sosyalleşme düzeylerine etkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), 35-43. <https://doi.org/10.18506/anemon.453753>
- Shpendi Şirin, T. (2019) *Okul öncesi dönem kaynaştırma ve bütünleştirme öğrencilerinin sosyal kabulüne ‘Arkadaş Edinme’ programının etkisi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Sucuoğlu, B. (2004). Türkiye’de kaynaştırma uygulamaları: yayınlar/araştırmalar (1980-2005). *Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 15-23. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000083
- Sucuoğlu, B., & Özokçu, O. (2005). Kaynaştırma öğrencilerinin sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(01), 41-65. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000086
- UNICEF (2017). Including Children with Disabilities in Quality Learning: What needs to be done.
- Vickerstaff, S., Heriot, S., Wong, M., Lopes, A., & Dossetor, D. (2007). Intellectual ability, self-perceived social competence, and depressive symptomatology in children with high-functioning autistic spectrum disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 37(9), 1647-1664 <https://doi.org/10.1007/s10803-006-0292-x>
- Xie, Y. H., Potměšil, M., & Peters, B. (2014). Children who are deaf or hard of hearing in inclusive educational settings: A literature review on interactions with peers. *Journal of deaf studies and deaf education*, 19(4), 423-437. <https://doi.org/10.1093/deafed/enu017>
- Yarımkaya, E. (2018). Akran aracılı uyarlanmış fiziksel aktivitelerin orta düzeyde zihin yetersizliği olan öğrencilerin sosyalleşme düzeyleri üzerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(2), 335-344. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.389805>